

DARBO TEISĖ

Ką svarbiausia žinoti apie darbo teisę?

Kas yra darbo teisė?

Darbo teisės sistema.

Pagrindiniai darbo teisės institutai:

- 1) darbo sutartis;
- 2) darbo laikas;
- 3) poilsio laikas;
- 4) darbo užmokestis;
- 5) žalos atlyginimas ir kt.

Darbo teisė yra valstybės, taip pat socialinių partnerių nustatyta teisės normų sistema, reguliuojanti tiesioginius darbo santykius ir kai kuriuos glaudžiai su šiais santykiais susijusius visuomeninius santykius (įdarbinimas, darbuotojų sauga ir sveikata, kolektyviniai santykiai ir kt.)

Darbo teisiniuose santykiuose gali dalyvauti 3 subjektai:

Darbuotojas;

Darbdavys;

Darbuotojų kolektyvas.

Tačiau, kada fizinis asmuo Lietuvoje gali tapti darbuotoju?

Kaip išspręstumėte situaciją?

15 metų moksleivis sudarė su darbdaviu darbo sutartį, jo tėvai pritaria tokiam sprendimui. Tačiau mokykla nesutinka, kad moksleivis dirbtų, nes jis prastai mokosi ir dažnai praleidžia pamokas.

Ar privalo darbdavys tokiu atveju nutraukti su moksleiviu darbo sutartį?

Atsakymo ieškokite Darbo kodekso (toliau - DK) 60 str.

DARBO TEISĖS SISTEMA

Bendroji dalis:
principai;
teisės šaltiniai;
terminai;
darbo įstatymų
laikymosi
kontrolė ir teisių
gynyba.

**Kolektyviniai darbo
santykiai**
(darbuotojų ir darbdavių
organizacijų
bendradarbiavimas,
derybos):
socialinė partnerystė;
informavimas ir
konsultavimas;
kolektyvinės sutartys.

Individualūs darbo santykiai
(darbuotojo ir darbdavio
susitarimai konkrečiame
darbe):
darbo sutartis;
darbo ir poilsio laikas;
darbo apmokėjimas, garantijos
ir kompensacijos;
sauga darbe;
susiję santykiai (įdarbinimas,
žalos atlyginimas, darbo
ginčai).

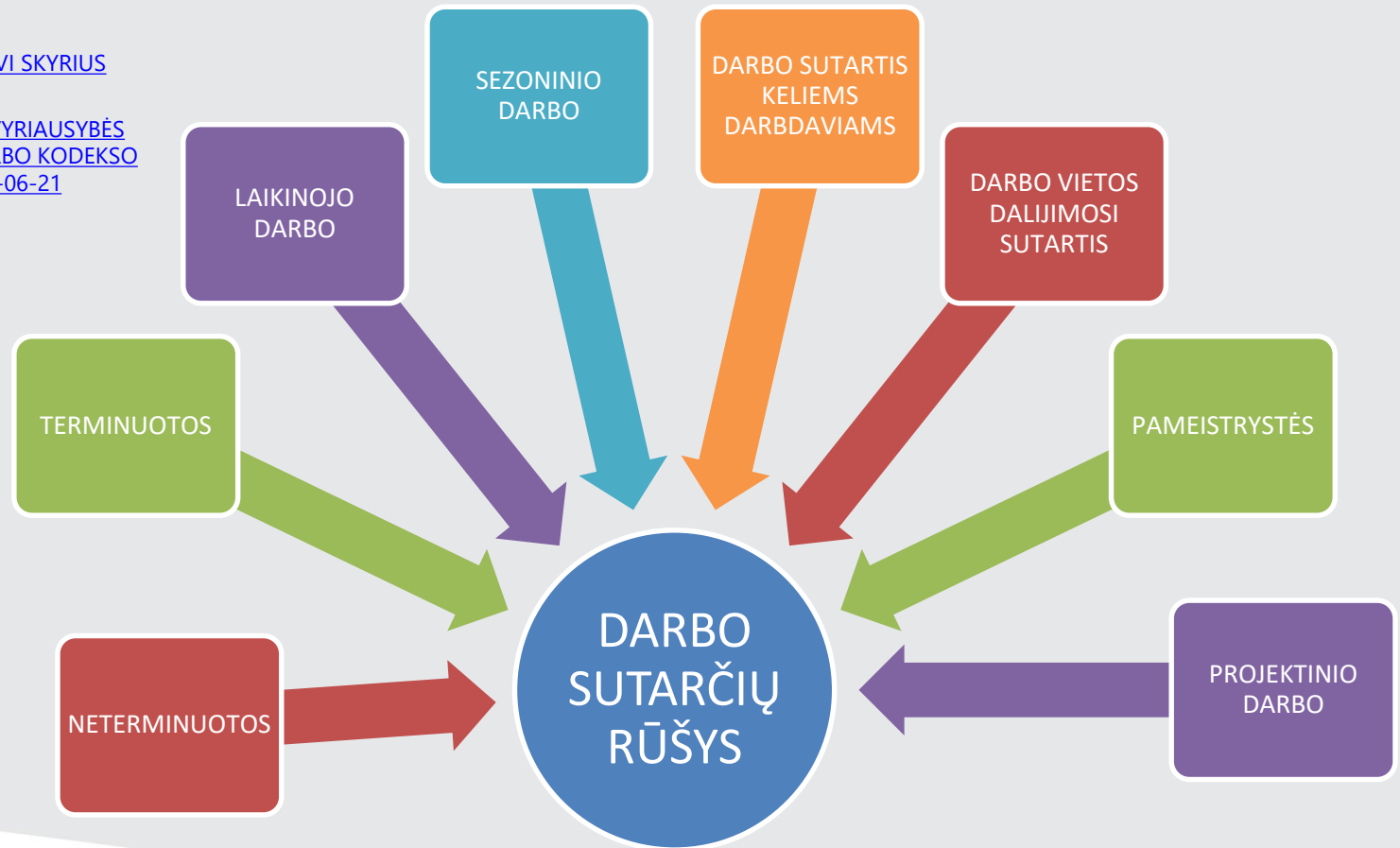
Darbo teisės sistema atspindi ir DK struktūroje.

Darbo sutartis

Plačiau žr.:

[DARBO KODEKSO 2 DALIES VI SKYRIUS](#)

[IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS
NUTARIMAS DĖL DARBO KODEKSO
ĮGYVENDINIMO 2017-06-21](#)

Darbo sutartis laikoma sudaryta, kai šalys susitaria dėl būtinųjų darbo sutarties sąlygų. Sutartis sudaroma dviem egzemplioriais. Apie darbo pradžią darbdavys prieš dieną iki darbuotojui pradėdant dirbti privalo pranešti SODROS teritoriniam skyriui. Darbas nesudarius darbo sutarties ar nepranešus SODRAI, laikomas **nelegaliu darbu**.

Darbo sutarties pasibaigimo pagrindai:

1) nutraukus darbo sutartį šalių susitarimu;

2) nutraukus darbo sutartį vienos iš šalių iniciatyva;

3) nutraukus darbo sutartį darbdavio valia;

4) nutraukus darbo sutartį nesant šalių valios;

5) mirus darbo sutarties šaliai – fiziniam asmeniui;

6) Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka, kai neįmanoma nustatyti darbdavio – fizinio asmens ar darbdavio atstovų buvimo vietos;

Darbo sutarties nutraukimas

Praktikoje dažniausiai darbo sutartis pasibaigia, kai ją **nutraukia DK nustatytais pagrindais**. Nuo to, kokiu pagrindu (DK straipsniu) nutraukiama sutartis priklauso įspėjimo terminai, išmokos ir kitos garantijos.

Dažniausiai praktikoje taikomi šie darbo sutarties nutraukimo pagrindai:

Šalių susitarimu (kai viena šalis siūlo raštu kitai šaliai nutraukti darbo sutartį, o kita šalis turi per 5 darbo dienas atsakyti) **DK 54 str.**

Darbuotojo pareiškimu (darbuotojas turi įspėti darbdavį prieš 20 kalendorinių dienų (išimtiniais atvejais prieš 5 darbo dienas) **DK 55 ir 56 str.**

Darbdavio iniciatyva, kai nėra darbuotojo kaltės (privaloma įspėti darbuotoją ir išmokėti išeitinę išmoką) **DK 57 str.**

Be įspėjimo (kai darbuotojui atimama speciali teisė, pareigūnų reikalavimu ir kt.) **DK 60 str.**

Klausimas

Darbuotojas, parašęs pareiškimą išeiti savo noru, kitą dieną persigalvojo ir nori jį atšaukti. Tačiau darbdavys nesutinka ir ketina jį atleisti.

Kas šiuo atveju teisingas?

Paskaitykite plačiau apie tai DK 55 str.

Darbo laikas (DK 111 str.)

Darbo laiku vadinamas ne tik laikas, kai darbuotojas dirba jam pavestą darbą, bet ir **kiti laikotarpiai..... Kokie?**

Pavyzdžiui:

Parduotuvė dirba nuo 10.00, tačiau vadovas nurodo pardavėjoms ateiti 9.30, nes reikia pasiruošti – išjungti signalizaciją, patikrinti, ar tinkamai išdėstytos prekės, pasirūpinti akcijų ženklais ir pan. Ar laikas nuo 9.30 iki 10.00 yra pardavėjos darbo laikas, už kurį privalo darbdavys mokėti?

Atsakymas – taip, nes vienas iš į darbo laiką įtraukiamų laikotarpių pagal DK yra pasirengimo darbui darbo vietoje laikas.

Kitas pavyzdys:

Statybų kompanija praneša keliems savo darbuotojams, kad į darbą jie kelias dienas gali neiti, nes tiekėjas laiku nepristatė medžiagų, ir jiems tiesiog nebus, ką veikti. Statybininkai kelias dienas būna namie. Ar tas laikas yra darbo laikas, ar poilsio?

Atsakymas – darbo laikas, nes prastova prilyginama darbo laikui.

**Įdomus dalykas tas darbo laikas, kartais gali nedirbti, o algą gausi....
Paskaitykite plačiau apie tai DK 2 dalies VIII skyriuje**

Poilsio laikas

Kokios trukmės gali būti pietų pertrauka? **Atsakymas** - nuo 30 min. iki 2 val.

Trumpiausia pertrauka tarp darbo dienų ar pamainų – **11 val.**

Savaitės nepertraukiamasis poilsis – **min. 35 val.**

Minimali trukmė kasmetinių atostogų – **20 darbo dienų.**

Tačiau yra ir **išimčių**, pavyzdžiui:

- ❖ **vaikams** kasdieninio nepertraukiamojo poilsio laikas metų privalo būti **ne trumpesnis kaip 14 val.**;
- ❖ o **paaugliams** - ne trumpesnis kaip **12 val.** ir apimti laiką nuo 22 valandos iki 6 valandos;
- ❖ darbuotojams iki 18 metų, neįgaliesiems, vieniems auginantiems vaiką iki 14 metų arba neįgalų vaiką iki 18 metų privalo būti suteikiamos **25 darbo dienų kasmetinės** atostogos.

O ar privalo darbdavys suteikti **mokymosi atostogas** studijuojantiems darbuotojams?

Atsakymus rasite **DK 2 dalies VIII skyriuje ir Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme**

Darbo užmokestis

Darbo užmokestis (**DU**) mokamas ne rečiau kaip **du kartus per mėnesį**, o jeigu yra darbuotojo raštiškas prašymas, - **kartą per mėnesį**. Konkretus DU dydis ar sąlygos nustatomos darbo ar kolektyvinėse sutartyse.

Minimalųjį darbo užmokestį savo nutarimais tvirtina Vyriausybė. Nuo 2019 m. sausio 1 d. minimalusis valandinis atlygis yra **3,39 Eur**; minimalioji mėnesinė alga – **555 Eur**.

Tačiau kartais darbdavys privalo mokėti ir daugiau, nei numatyta darbo sutartyje:

- Už **viršvalandinį darbą, darbą naktį** - mokama ne mažiau kaip **pusantro darbuotojo darbo užmokesčio**;
- Už darbą **poilsio, švenčių** dieną- mokama ne mažiau kaip **dvigubai**.

Kaip apskaičiuosite dienos **DU** darbuotojui, kuris dirba **šventinę** dieną 10 valandų? Jo valandinis įkainis 3 Eurai o darbo dienos norma – 8 val.

$3 \times 2 = 6$ Eur už val., nes šventinė diena apmokama dvigubai. $10 \text{ val.} \times 6 \text{ Eur} = 60 \text{ Eur}$

Tačiau 2 val. iš 10 yra viršvalandinės, nes dienos norma yra 8 val., o dirbo 10 val. Tai už tas 2 viršvalandinės valandas darbuotojas reikalauja mokėti ne po 6 Eur, o po 9 Eur (pusantro tarifo).

Teisė – tai ne matematika. Apie viršvalandžius šventinę dieną skaityk DK 144 str.

Darbo pareigų pažeidimai

Darbdavys turi teisę nutraukti darbo sutartį be įspėjimo ir nemokėti išeitinės išmokos, **jeigu darbuotojas dėl savo kalto veikimo ar neveikimo padaro pareigų**, kurias nustato darbo teisės normos ar darbo sutartis, **pažeidimą**.

Priežastis nutraukti darbo sutartį gali būti:

- 1) šiurkštus darbuotojo darbo pareigų pažeidimas;
- 2) per paskutinius dvylika mėnesių darbuotojo padarytas antras toks pat darbo pareigų pažeidimas. (DK 58 str.)

Pvz.: Darbuotojas visą dieną neatvyko į darbą ir nepranešė darbdaviui, t.y. padarė šiurkštų darbo pareigų pažeidimą. Ar galima jį atleisti be įspėjimo?

Tikrai ne visais atvejais. Visų pirma darbdavys privalo raštu pareikalauti, kad darbuotojas pasiaiškintų. Tik įvertinęs visas aplinkybes, darbdavys gali atleisti iš darbo. O gal atsitiko nelaimė šeimoje ir pranešti nebuvo galimybės...

MYKOLO ROMERIO
UNIVERSITETAS

Sėkmės Olimpiadoje!